

ובכתבים המיוחסים להגר"ח איתא שגדר איסור זה, להפריש מן הרע על היפה, הוא על דרך השלילה, היינו, שאינו מפריש מן המובחר, ולא שמעשה הפרשת הרע הוא מעשה האסור בעצמותו. ולו יצוייר שהיה ניתן להפריש פעמיים מעשר, לא היה עובר, כיון שהיה מפריש שוב מן המובחר. ועל כן מוכיחה הגמרא שאילו לא היתה התרומה חלה, לא היה מקום מעיקרא לאיסור, שהרי במה שהרים מן הרע לא מנע את הרמת היפה. (והכוונה, דהכי קים להו לחז"ל בגדרו של האיסור, ועל סמך הנחה זו מקשים). ע"ע בתדושי רעק"א; משך חכמה — קרה יח, לא.

דף מז

'פירושי קא מפרש, התקדשי לי באלון ברמון באגוז כיצד, כגון דאמר לה התקדשי לי באלו' — ואף על פי שנאמר בבב"א 'או שאמר לה התקדשי לי באלו' — יש לנו כיוצא בזה, 'או' במובן של פירוש הרישא, להלן נב. (רשב"א)

'המקדש במלוה... ושויים במכר...' — על קידושין במלוה ומכר במלוה — ע' לעיל ו: על שאלת הגמרא מאי שנא מכר מקדושין, שמשמע לכאורה שההנחה הפשוטה היא שאין דין מיוחד בקידושין של נתינה מידו של הבעל לאשה, אלא כל שהגיעה לידו משלו, הרי אלו קדושין (שלא כבגט, ש'טלי גיטך מע"ג קרקע' — פסול) — ע' בשו"ת עונג יום טוב (קלו).
[וכבר נחלקו בדבר הפוסקים, האם 'טלי קידושין מע"ג קרקע' מועיל — ע' אה"ע ל בב"ש ובס"י כז בבאה"י ופ"ת].

'האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך, והלכה ומצאתו שנגנב או שאבד; אם נשתיר הימנו שוה פרוטה — מקודשת' — כתב הרא"ש, נראה שמדובר רק כשלא ידעה כמה שוה הפקדון והרי נתרצתה בין ברב בין במעט, ואז גם אין הבעל חייב להשלים לה את שאר הסכום שאבד או שנגנב, כיון שלא הזכיר סכום [והרי לא אמר 'בפקדוני' אלא 'פקדון שיש לי בידך' משמע כל שהוא. עצמות יוסף], אבל אם ידעה כמה היה, לא נתרצתה אלא לערכו המלא. (וכן הובא בטור אה"ע כח. וכיו"ב כתב בתור"ד, שגילתה דעתה להתקדש בכל דהו. ובספר שער המלך (אישות ה, יח) האריך לשאת ולתת בדברי הרא"ש מכמה צדדים).

ואולם הרשב"א והריטב"א חולקים וסוברים שגם אם ידעה את ערך הפקדון המלא — מקודשת, כי כן משמעות לשונו: 'פקדון שיש לך בידי' — בכל מה שנשאר ממנו, בין רב בין מעט. [וזה שלא כדעת בה"ג שכתב שצריך הבעל להשלים לה את ערך הפקדון בשלמותו, כדין המקדש במנה ונתן לה דינר].

(ע"ב) 'עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר... אבל דכולי עלמא מקדש במלוה מקודשת' — לכאורה היה יכול לתרץ שרב סובר כשיטת רבי אלעזר בר' שמעון, ולא אמר שאינה מקודשת אלא כשהמעות אינן בעין, שכבר הוציאתם, כדברי ראב"ש. אך מזה שרב נימק טעמו 'מלוה להוצאה ניתנה' משמע שהמעות עדיין בעין, וכמו שפרש רש"י (שער המלך אישות ה, יג; עצמות יוסף).

'אי הכי אדתני סיפא... נפלוג וניתני בדידה...' — לא תרצו כאן כבשאר מקומות 'הכי נמי קאמר... אבל קבלה עליה אחריות נעשה כמלוה' — שאין אומרים 'נעשה' אלא כשיש חידוש מה באחד מן הדברים על חברו, ואז מפרשים שהדבר המחודש [שאינו שנוי] הרי הוא כאותו דבר הפשוט יותר. אולם כאן, פקדון-באחריות ומלוה הרי הם ממש זהים, ולכן אין שייך לומר כאן 'נעשה' (עצמות יוסף).

'דאמר רב הונא: השואל קורדום מחבירו, ביקע בו — קנאו, לא ביקע בו — לא קנאו... אבל בשאלה דהדרה בעינא דברי הכל ביקע בו אין, לא ביקע בו — לא קנאו' — כתב רש"י שהביקוע הוא 'חזוקה' של השואל להשתמש בו, שלא יוכל המשאל לחזור. ויש להבין מה צורך יש בשימוש לענין עיכוב חזרה, והלא כבר הכניסה לרשותו ומשך, והרי 'חצר' ו'משיכה' קונים בכל מקום, ומדוע אין די כאן באלו?

כתב הריטב"א (כאן ובבבא מציעא) ששאלת חפצים אין בה כלל מענין קנין בחפץ, ולכן אין שייך בה קניני חצר ומשיכה [לדעת רב הונא. ואמנם הלכה כרבי אלעזר (בב"מ טז). ש'תקנו משיכה לשומרים', אך גם לדעתו היא תקנה מיוחדת ולא מדין קנין משיכה שבכל מקום]. ומה שקנה השואל בביקוע — תקנה דרבנן היא, כדי שיהא קיום לדבר, שלא יוכל המשאל לדרוש את החפץ כל שעה. [אם הדברים אמורים בשאלה בלבד או גם בשכירות, שאין בה קנין בגוף החפץ — ע' חזון איש (ח"מ ליקוטים י, ט) שהבין בד' הריטב"א שדוקא בשאלה ולא בשכירות, וכתב שקשה לעמוד על הסבר הדבר. ובאגרות משה (יו"ד ח"ג קכד, ג) כתב שלדברי הריטב"א אין חילוק בין שאלה ושכירות. וע' גם בשו"ת אבני נזר ח"מ כה. וע"ע על דברי הריטב"א, בספר אילת השחר].

טעם נוסף כתב החזון-איש (שם): לפי שדעתו של המשאל שיוכל לחזור בו כל עוד לא התחיל הלה במלאכה, שהרי בקושי הוא מוסר לו שלא יוכל לחזור בו ולבקש את החפץ. הלכך כל עוד לא התחיל להשתמש, יש כאן אומדן דעת של המשאל, שהשאיר לעצמו את זכות החזרה. וע"ע: חדושי הגרנ"ט (השלם) — כתובות סו"י יט.

'נימא כתנאי, התקדשי לי בשטר חוב...' — יש לשאול, הלא יכול היה לתרץ גם כאן כדלעיל, שנחלקו כשעדיין לא הוציאה מן ההלוואה כלום, האם ברשות לזה קיימא, או ברשות המלוה? ויש לומר, רק בברייתא דלעיל העמדנו כן, מפני ששונה שם פקדון עם מלוה, וסברא זו שייכת גם בפקדון, בניגוד לשאלת 'מלוה להוצאה ניתנה' שאינה שייכת בפקדון, אבל כאן ששנינו רק מלוה, נוח יותר לפרש שחולקים האם מלוה להוצאה ניתנה (מהרש"א).

וע' בחידושי בית מאיר תירוץ אחר. וכתב שם שתי' המהרש"א דחוק. וע"ע בעצמות יוסף. ונראה פשוט שדחקו כל המפרשים ליישב באופנים שונים ולא אמרו אין הכי נמי, הוה מצי למימר כדלעיל וחדא מתרי תירוצי נקט, שמצינו רבות כיו"ב [ובפרט שהת' דלעיל הוא בהעמדת אוקימתא] — כי כאן אין לתרץ כן, שהרי גם לעיל הסובר 'מקודשת' הוא רשב"א משום רבי מאיר, וכיון שכבר נחלקו חכמים ור"מ בזה, קשה ביותר אמאי דחקינן לומר דפליגי במחלוקת נוספת. ולכן הוצרכו המפרשים בנתינת טעמים אחרים.

'אותיות נקנות במסירה' — כתבו התוס' והרא"ש (בב"ב עו), שאין הכוונה כאן לקנין 'מסירה' שבכל מקום, שהרי מלבד ספינה או בעלי חיים שאחיותם באפסר או בחבל, אין החפצים נקנים במסירה, אלא צריך להגביה דוקא. או אם הוא שק מלא שטרות שאין דרכו בהגבהה — קונה במשיכה. (ועתוס' שם פו. ד"ה אבל). ונקטו 'מסירה' כדי לומר שאין די במשיכה לבדה, אלא צריך מסירה מיד ליד, כי

בשטרות צריך קנין חזק יותר משאר חפצים. או כדי לומר ששטרות אינם נקנים אלא כאשר דעת אחרת מקנה, ואינו זוכה בחוב כשהגביה שטר מן ההפקר.

ויש אומרים שלכך נקטו 'מסירה' — כי סתם הגבהה משמע הגבהה דבר המונח על הקרקע, ואולם השטרות הנם מוצנעים ודרכם להימסר מיד ליד. ועוד, כיון שהראיה של השטר ותוקפו אינם מוגבהים או נמסרים בפועל, לפיכך כינו הגבהה זו 'מסירה', כי מסירת השטר היא כעין אחיזת ה'מוסירה' והאפסר של החוב (עפ"י הר"ם ור"י הלוי — מובא בריטב"א שם).

והרמב"ן כתב שהשטרות לפי שאין גופם ממון, ועיקר קנינם אינו אלא לראיה שבהם, הכל שוה אצלם, משיכה הגבהה או מסירה, ואין עדיפות להגבהה על מסירה כבשאר מטלטלין. (וע' בקצות החשן סו סק"ח, שדן לפי"ז שתועיל מסירה בשטרות אף בסמטא, כיון שלא תקנו בהם משיכה. ובאר עוד מדוע התוס' מאנו בשיטה זו).

ע' באורך בכללות הענין, בספר 'שעורים לזכר א"מ' ח"א עמ' רס ואילך.

ז'חכמים אומרים: בין שכתב ולא מסר בין שמסר ולא כתב — לא קנה עד שיכתוב וימסור' — הגם שמפשות הלשון נראה לכאורה שהכתיבה קודמת למסירה, כתבו ראשונים (רמב"ן, רשב"א) שאין מקום ל'כתיבה' (כלומר, מסירת שטר קנין) אלא לאחר שקדמה לה מסירה, שכיון שזכה בגופו של הנייר על ידי המסירה, זכה ע"י הכתיבה בראיה שבו. אך לא להפך — כי נתינת שעבוד בלא גופו של שטר אינה כלום.

ומה שנקטו בכל מקום 'בכתיבה ובמסירה' — כלומר בכתיבה ובמסירה שקדמה לה, וכעין הלשון שבברכת אירוסין (כתובות ז) 'על ידי חופה וקדושין'.

וכן יש לשמוע מאריכות הלשון 'בין כתב ולא מסר בין מסר... עד שיכתוב וימסור', שאפילו כתב ומסר פעמים שאינו קונה — אם עשה שלא כסדר, שכתב ולא מסר קודם לכן (ריטב"א ב"ב עו).

דף מח

'המוכר שטר חוב לחברו...' — בבאר שיטות הראשונים בדין מכירת שטרות — ע' (נודע ביהודה תנינא יו"ד רג); 'חדושי הגר"ח על הש"ס' וקובץ שעורים — ב"ב קמו; חדושי הגרנ"ט — גטין עג; קהלות יעקב — ב"ב לה וכתובות כא; שעורי ר' שמואל — גטין יג; ב"מ כ; שו"ת אור לציון ח"א חו"מ ב. וע"ע במובא בכתובות פו וב"ב קמו.

'במלוה על פה במאי פליגי, בדרב הונא אמר רב...' — התוס' דייקו מכאן שאי אפשר למחול את החוב כשהקנהו במעמד שלשתן, כי אם אפשרי הדבר, מדוע לא פירשו את מחלוקתם במלוה על פה כשם שפירשו את מחלוקתם בשטר, שחולקים בדשמואל או בסמיכות דעת.

ואולם שיטת כמה מהראשונים (ע' בחידושי הרמב"ן כאן ובגישין יג): שניתן למחול החוב, ויישבו את ראית התוס' בפנים שונות; אם משום שבמעמד שלשתן סומכת שלא ימחל, כיון שבפניהם הקנה לה, ודאי יבוש מלמחול. או אפשר, וכן נקט הרמב"ן להלכה, שאכן גם במלוה על פה לשמואל אינה מקודשת לרבנן, שאינה סומכת דעתה. והיה אפשר לפרש בגמרא מחלוקתם בדשמואל.

ובחידושי הגרנ"ט ('השלם' — עג) כתב לתרץ, לפי מה דקיימא לן 'המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים', הלא היא יודעת שיוכל לטעון 'פרעתי', נמצא שבכל אופן אין לה סמיכות-דעת

כולן — מקודשת, ואם לאו — אינה מקודשת. ודוקא במנחתן אבל אכלה ראשונה ראשונה מיד, והרי בשעת גמר דיבורו התמרות הראשונות אינן בעולם (ערש"י ותוס') — אמר רבי אמי: אם יש בתמרה האחרונה שוה פרוטה מקודשת [שסובר מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה], ואם לאו אינה מקודשת [שהתמרות הראשונות נעשו מלוה משאכלתן, והמקדש במלוה אינה מקודשת]. ומבואר בגמרא (עפ"י רש"י ותוס' ועוד) שלדעת האומר מעות קדושין שלא חלו — מתנה הן ואינן חוזרים, אפילו אם אין שוה פרוטה באחרונה אלא בכולן — מקודשת, שאין התמרות הראשונות מלוה. (כן אמר רבא. וכתבו התוס' שכך סוברים רב ושמואל).

א. הלכה כרבי אמי (רי"ף).

ב. יש מי שסובר [דלא כהרמ"ה וכמשמעות רש"י ותוס'] שאפילו גמר כל דבריו קודם שקיבלה התמרות — אינן מצטרפות, לפי שחילקן זו מזו. (עפ"י ר"י — מובא בטור אה"ע לא.

וכנראה אין זה ר"י מבעלי התוס'. יש"ש).

וכל זה לרבי שמעון אבל לדברי רבי, גם אם אמר 'בזו, בזו, או 'בזו ובזו... או 'בזו ועוד בזו... ולא אמר 'התקדשי' בכל אחת ואחת — נידון כקידושין נפרדים בכל תמרה ותמרה בנפרד, ואם יש שוה פרוטה באחת מהן — מקודשת. (ע"ע בפירוט שיטות התנאים במשמעות הלשונות, בשבועות לח).

א. יש סוברים שאפילו לרבי אין דנים לשונות אלו כפרטים אלא לחומרא, אבל יש להחמיר

שמה הם לשונות כלליים, ואם יש בכולן שוה פרוטה והן בעין — צריכה גט. (עריטב"א).

ב. הריא"ז פסק [דלא כהרמב"ם רי"ף ר"ן ועוד], ש'בזו ובזו... — יש להחמיר שלשון פרט

היא, ואם אין אחת מהן שוה פרוטה וקיבלה קידושין מאחר — צריכה ממנו גט. וכן דעת

מהרש"ל להחמיר. וע"ע שו"ת מהרי"ט ח"א סה; אבני נזר אה"ע קיט,א.

ג. 'התקדשי לי באלו' — אמר רבא, וכן תניא כוותיה: אפילו אוכלת מיד — מקודשת אם יש בכולן שוה

פרוטה, כי כולן ניתנו לה בתורת קדושין ואין כאן מלוה, (שהרי הקנה לה את כולן לאחר גמר דיבורו).

א. נראה שיכולה האשה לחזור בה מהקדושין כל עוד לא נתן לה את כולן. ואפילו כבר קיבלה

שוה פרוטה בקמייתא. (עפ"י תורי"ד. וע"ש שאם יש שוה פרוטה בתמרה ראשונה מקודשת מיד

ובלבד שישלים. ואעפ"כ מבואר שיכולה לחזור כל עוד לא השלים כולן).

ב. הריא"ז כתב לחלק [שלא כנראה מרש"י ושאר מפרשים]: אם ייחד כל התמרים והניחן ואמר

'התקדשי לי באלו', אפילו היתה אוכלת אחת אחת, אם יש בכולן שוה פרוטה —

מקודשת. אבל אמר 'התקדשי לי בכל התמרות שאתן לך' ואכלה ראשונה ראשונה — אינן

מצטרפות, ואעפ"י שדיבורו נגמר לפני שאכלה.

דף מז

צג. א. מי שנתן הלואה לאשה ועדיין לא הוציאה המעות עד שקידשה בהן — האם היא מקודשת? ומה הדין

בקניית קרקע בכגון זה?

ב. אמר לאשה 'התקדשי לי במנה' ונתן לה דינר, או נתן לה מנה חסר דינר — האם היא מקודשת? ומה

הדין בקניית קרקע בכגון זה?

ג. 'התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך' — מה הדין כאשר הפקדון קיים וכאשר הוא נגנב או שאבד,

מקצתו או כולו?

א. אמר רב: המקדש במלוה אינה מקודשת (אפילו המעות עדיין אצלה) — מלוה להוצאה ניתנה. ותלו בגמרא שאלה זו במחלוקת תנאים בתוספתא; האם מלוה עומדת ברשות הלווה מיד בקבלת המעות, שאין המלוה יכול לחזור בו. כן דעת תנא קמא. ואילו לדברי רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר, מלוה ברשות בעלים עומדת לחזרה כל עוד לא הוציאה הלווה. ולדבריו יכול לקדש במעות ההלוואה כל עוד לא הוציאתן האשה.

מבואר בתוס' ובעוד ראשונים, שאם התחילה להוציא את מעות ההלוואה, שוב אינה מתקדשת אפילו לרבי שמעון ברבי אלעזר. ואולם אם נגנבו או אבדו ולא שלחה בהן יד, יכול לקדשה לדעתו במה שנשתייר.

והלכה כחכמים, הלכך אינה מקודשת אפילו נשתייר המלוה בשלמותו. (ראשונים).

מפשטות דברי הגמרא מבואר שאין חילוק בין קידושין למכר.

א. כן פסקו הרבה ראשונים, כפשטות הסוגיא, שהמוכר במלוה — אינו מכור. ואולם הרמב"ם מחלק בין מכר לקידושין (ע' הל' אישות ה,יב; מכירה ז,ד. וכן נראית דעת הרי"ף בב"מ. כן כתב הרי"ן. ומהרש"ל השיגו). וע' בבאור שיטתו בר"ן; אבני מלואים כה,טז; שו"ת חתם סופר יו"ד קלד; משיב דבר ח"א כז,ב וח"ג ב; חדושי הגרנ"ט צו ק; אמת ליעקב — חלק השיעורים.

ב. בירושלמי (ב,ה. מובא ברמב"ן) אמר ר"ח בשם רבי יוחנן: קדושי מלוה — לחומרא. ובקרקעות לא קנה. ובמטלטלין — אינו ב'מי שפרע'. וכן פסקו כמה ראשונים. ואילו הרשב"א צדד (על פי הירושלמי), שהמוכר אינו יכול לחזור בו כאשר הקנה במלוה, ואפילו במטלטלין.

קדשה בהנאת מלוה או במחילתו — נתבאר לעיל ו:

המקדש במלוה שיש עליה משכון — לעיל יט.

ב. 'התקדשי לי במנה' ונתן לה דינר — אמר רבי אלעזר: הרי זו מקודשת וישלים. מבואר בגמרא שדוקא בכגון זה, אבל נמצא מנה חסר דינר, נחלקו בדבר תנאים, ויש סוברים שאינה מקודשת כי בושה היא לתבוע אותו דינר, והרי לא נתן לה מנה שאמר.

א. הרי"ף והרמב"ם לא הביאו חילוק זה. ונראה שהם פוסקים כ"ש אומרים' שמקודשת בכל אופן. וכן מסתבר. (עפ"י תור"י הזקן, רמב"ן וריטב"א. וכן פסק הרא"ש וגרס להפך, שת"ק אמר מקודשת וי"א אינה מקודשת, ופסק כת"ק [וצ"ע ביש"ש שנקט בדעת הרא"ש שאינה מקודשת]). ויש סוברים שהלכה כחכמים שאינה מקודשת. (עפ"י ראב"ד ורשב"א).

ב. נמצא מנה חסר דינר ונתרצתה בפירוש שהדינר החסר יהיה עליו כחוב — החלקת-מחוקק (כט סק"ד) נקט שמועיל, מאחר וסברה וקיבלה להתקדש בצ"ט דינרים המזומנים, ובתנאי שישלים הדינר. ואילו החזון-איש (מו,ו) כתב שבכל מקום שחסרה סמיכות דעת, אין מועלת אמירתה ולא שום קנין. במכר אין שייכת סברת בושה, הלכך הכל מודים שקנה בכל אופן.

ג. 'התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך' — בין בפקדון שהיא חייבת באחריותו בין שאינה חייבת; אם כולו קיים בעין, או שנגנב או אבד ונשתייר הימנו שוה פרוטה — מקודשת. ואם לאו — אינה מקודשת. א. לדברי בה"ג, אם נגנב או אבד מקצת מן הפקדון, חייב להשלים לה דמי כולו [כדין המקדש במנה ונתן לה דינר].

ואילו הרמב"ן ועוד ראשונים סוברים שמשמעות לשונו שמקדשה בכל מה שנשתייר ממנו, והרי הסכימה להתקדש בין ברב בין במעט. אבל אילו אמר 'בכל מה שהפקדתי אצלך', [או אפילו 'בפקדוני'. רשב"א], אם חסר ממנו שוה פרוטה — אינה מקודשת. (ראשונים עפ"י הירושלמי. וצ"ע לד' בה"ג אם באופן זה מקודשת וישראלים, או שמא דמי למנה זה' ונמצא חסר שאינה מקודשת).

ויש אומרים שמדובר כגון שהאשה לא ידעה כמה היה הפקדון או שגילתה דעתה בפירוש להתקדש בכל דהו. (ערא"ש ורי"ד).

ב. מדובר כשאמרה 'הן' אבל שתקה — הרי זו שתיקה לאחר מתן מעות ואינה מקודשת (ריטב"א).

צד. א. מאימתי מעות הלואה נכנסו לרשות הלווה, לענין שאין יכול המלוה לחזור בו ולענין חיוב הלווה באונסין?

ב. כיצד הדין בהשאלת חפצים?

א. כאמור לעיל, נחלקו תנאים האם המלוה ברשות לווה עומדת מיד בקבלת המעות, או ברשות בעלים עומדת כל זמן שלא הוציאן הלווה. ואמר רבא [שלא כתלמידי בית המדרש], דוקא לענין אפשרות חזרת המלוה נחלקו, אבל לענין אונסין שארעו במעות, ודאי חייב בהן הלווה מיד — שלא גרע זה משאלה, שחייב השואל באונסין הגם שהחפץ נמצא בעין.

הלכה כחכמים, שהמלוה אינה ברשות בעלים לא לחזרה ולא לאונסין, אלא מיד עומדת ברשות הלווה. (ראשונים).

ב. לדברי רב הונא, כל שלא התחיל השואל להשתמש בחפץ ששאל — לא קנאו, ויכול המשאל לחזור בו משאילתו. ורבי אמי ורבי אלעזר (בב"מ צט) חולקים וסוברים שמשעת משיכת השואל שוב אין המשאל יכול לחזור בו, שתקנו משיכה לשומרים. (וכן הלכה. ראשונים; חו"מ שמא, א).

חיוב אונסין בשואל חל בשעת משיכתו, ומדאורייתא. ויש אומרים אפילו בהנח לפני' די. (עתוס' ב"מ צט; חו"א חו"מ לקוטים יז, ג; משך חכמה משפטים כה, ג).

דפים מז — מח

צה. קידשה במלוה שאחרים חייבים לו, מלוה בשטר או מלוה על פה — מה דין הקדושין באופנים השונים?

נחלקו רבי מאיר וחכמים בברייתא, במקדש את האשה בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשה (לאשה) עליהם, האם מקודשת אם לאו. ופירשו מחלוקתם במקדש במלוה דאחרים, בין בשטר בין בעל פה. וכמה אפשרויות יש בפירוש מחלוקתם; —

במלוה בשטר; כגון שהקנה לה את השטר במסירה לבד, ולא כתב עליו שטר-מכר. ונחלקו במחלוקת רבי וחכמים האם אותיות נקנות במסירה או לא קנה עד שיכתוב וימסור.

כתבו התוס' ועוד ראשונים על פי סוגיתנו, שהלכה כחכמים שלא קנה עד שיכתוב וימסור. אפשרות נוספת: כגון שכתב לה שטר מכירה על השטר אבל לא פירש בו 'קני לך הוא וכל שעבודו'. ונחלקו בדינו של רב פפא שאמר, צריך שיכתוב 'הוא וכל שעבודו'.

אפשרות שלישית: נחלקו האם מוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו — מחול (כדברי שמואל) אם לאו. אפשרות רביעית: לדברי הכל אם מחל — מחול, ומחלוקתם האם אשה סומכת דעתה שלא ימחול המקדש ויפסידנה, אם לאו.

אף על פי שלהלכה המקדש בשטר חוב אינה מקודשת כחכמים, אם קנתה את הנייר ויש בו שוה פרוטה — מקודשת. (כן מבואר באה"ע כה"ג. וכן יש לשמוע קצת מסוגיתנו). ונראה, דוקא כאשר יתן לה את החוב כשיגבה, או שיכתוב לה שטר ויקנה לה בו את כל שיעבודו. וכשיקיים תנאו תהא מקודשת למפרע, אבל בלאו הכי אינה מקודשת, שהרי אלו קידושי טעות, כי דעתה לקבל את החוב כולו. (עפ"י חזון איש מ"א).

במלוה על פה; נחלקו האם אפשר להקנות הלואה ב'מעמד שלשתן', או שמא רק בפקדון תקנו קנין זה ולא בהלואה, הלכך כשאמר בפני האשה ובפני הלווה, קני את חובי — לא אמר כלום.

א. להלכה מלוה נקנית במעמד שלשתן. ונחלקו הראשונים בשחזר ומחלו, האם מחול אם לאו. והרמב"ן פסק [דלא כהתוס'] שיכול למחול הלכך אינה מקודשת, וכחכמים. ורק אם הניח לה משכון שוב אינו יכול למחול ומקודשת, בין במכירת שטר חוב בין במלוה על פה.

ב. יש לדון שאם קידשה בחוב של אחרים ואמר לה בפירוש שתתקדש בהנאה זו שהוא נותן לה את החוב, אעפ"י שהיא חוששת שמא ימחול, מ"מ אם יודעים בברור שגם מספק יש לה ודאי הנאה שוה פרוטה, אפשר שהיא מקודשת. (עפ"י מנחת שלמה ח"א עד ד"ה ואפשר).

דף מח

צו. מה דין קידושי שטר, באופנים דלהלן?

א. קדשה בשטר שאין עליו עדים.

ב. שטר שנכתב שלא לשמה.

ג. שטר שנכתב לשמה ושלא מדעתה.

א. קדשה בשטר שאין עליו עדים; לדברי רבי מאיר שעדי חתימה כרתי — אינה מקודשת. ולדברי רבי אלעזר שעדי מסירה כרתי — מקודשת, שהרי מסרו לה בפני עדים.

חכמים מסופקים בדבר, ואמרו: שמין את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה — מקודשת. ואם לאו — ספק. (רש"י ותוס').

א. הרמב"ם השמיט שומת הנייר. ויש אומרים שרבי מאיר ורבי אלעזר נחלקו על חכמים בדין זה והלכה כמותם, שצריך שידע במה הוא מקדש. (ע' זכר יצחק טז). ואולם כמה ראשונים הביאו דין זה, שהמקדש בשטר פסול, אם יש בו שוה פרוטה — מקודשת בתורת קנין כסף, שאף רבי מאיר לא נחלק על חכמים בדבר זה. (ערמב"ן ור"ן ועוד — כאן ובריש מכלתין; רשב"א ור"ן רפ"ג; תוס' ז סע"ב).

ב. שטר קדושין שנכתב על דבר שיכול להזדייף — לדברי רבנו תם (בתוס' לעיל ט). לרבי מאיר פסול, שהרי אפשר לזייף החתימות. ולרבי אלעזר כשר. והרי"ד כתב שאפילו לרבי מאיר כשר, ובאופן שעדי החתימה מעידים שהשטר אינו מזויף.